

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

December 2020

18. Årgang

Nr. 4

MUNKEBRØNDEN

NYHEDSBREV

Medlemsblad for

Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. Stig Holsting

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber.

www.johannesjoergensenselskabet.dk

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Lykkesholms Allé 9 A,1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 21290408

stighholsting@gmail.com

Maria Truelsen, næstformand

Egebakken 45 st.tv. 2830 Virum

Tlf. 24602308

mariatruelsen@mail.tele.dk

Ove Klausen, sekretær

Ottosminde 2, 8960 Randers

Tlf. 86404032

oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd

Tlf. 23495938

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Andreas Holsting, Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 31219609

andreas.holsting@hotmail.com

Munkebrønden overfor Svendborg banegård har intet med Johannes Jørgensen og hans forhold til Frans af Assisi at gøre. Ifølge en inskription over brønden blev den opsat i 1916, fordi det middelalderlige Franciskanerkloster lå på dette sted. Jørgensen skriver, at endnu i hans tid var der på banegårdens terræn rester af det gamle kloster, som var blevet revet ned i 1828 – de sidste rester forsvandt i 1875. Men i 2007 fandt man endnu under udgravning nogle murrester. I bogen *Danimarca* (1921) skriver han lidt om stedet: "... under dette nye Palads er en hvælvet Gennemgang med en Trappe op til den højere liggende Gade, og under Hvælvingen er en Brønd med i Granit udhuggede Munke ... Det er i Steden for den gamle Munkebrønd ... Jeg husker den godt – den var midt i en lille grøn Trekant mellem to gamle Bindingsværkshuses okkergule, sorttærnedede Gavle. Nu er den altsaa bleven pyntet op – som saa meget andet i min Fødeby – men jeg foretrækker min Barndoms Munkebrønd, med det simple Jærngitter om den lille trekantede Grønning ..." (S. 43)

Johannes Jørgensen og Johannes V. Jensen¹

Af Aage Jørgensen

Som bekendt bemærkede Johannes V. Jensen engang om "et Par Romaner i Datidens Literaturstil, som jeg senere ikke har villet kendes ved", nemlig ungdomsbøgerne *Danskere* (1896) og *Ejnar Elkær* (1898), at man jo kunne tiltransportere dem Johannes Jørgensens forfatterskab. Bemærkningen faldt imidlertid sent, i et radiointerview fra 1936.² Digteren havde slettet de to bøger af forfatterskabet langt tidligere, nemlig i et interview, "Min første Bog", fra 1909.³ I artiklen "Hvordan jeg blev Skribent" vedgår digteren, at afskrivningen har været forgæves: Det har "ækket" ham, at han lod sig forlede "til at bruge denne Skoles Form, skønt noget af Hensigten var at sprænge den"; "her er et Hul paa mig, det er klart Literaturhistorikerne vil stikke i det".⁴

Også over for andre af ungdomsskrifterne tog Johannes V. Jensen forbehold, dog uden at støde dem ud i mørket. I det nævnte interview hedder det f.eks.: "Heller ikke *Den gotiske Renaissance* [1901] regner jeg rigtig med; den indeholder for mange Naiviteter og ufordøjede Teorier." I *Æstetik og Udvikling* (1923) hedder det dog, at den ganske vist "brød med den umenneskelige Individualisme" og "søgte Tyngdepunktet" i den ellers foragtede maskinkultur; men "den klodsede Titel" dækkede også over "en Mængde stilløs

Snak".⁵ En af de artikler, som *ikke* kom med i bogen, "Madkrisen i Spanien", lod han et par årtier senere "erstatte" af en ny version, "Enrique og Edvardo", idet originalen var "rent forkert fortalt" og grundlæggende beroede på, at han under Den Spansk-Amerikanske Krig havde taget yankeernes parti. Til "Louison", en af teksterne i *Intermezzo* (1899), knyttede han sent i livet den bemærkning, at det havde været forkert af ham at hænge den livlige unge pige ud som "nødvendig Entré til det skrivende Selskab, som Smagen var den Gang", altså for at tækkes "en Retning i Literaturen hjemme".⁶ Selv til *Kongens Fald*, hans "første Bisseforsøg i Tjørslaget", forholdt han sig kærligt distancerende, f.eks. i *Nordvejen* (1939): "Jeg kom vist for Skade at væve Maanen og Rønneblomsterne og et og andet Møl og den gule Himmel, og nogen Ungdomskummer, i Forbindelse med et Knippelhelbred, Sovehjerte og Synskhed, sammen med Christian II og den danske Mikkell, Folkevisen om Aage og Else, og Albrecht Dürer, lykkelige Vildelser, Ulivssaar, Agoni og Død, til hvad der skulde være en streng historisk Roman."⁷

At knytte Johannes Jørgensens navn til forvisningen af ungdomsromanerne fra forfatterskabet lå næppe for i 1908-09. I hvert fald fornemmer man intet

forbehold, hvor Johannes V. Jensen i Kipling-bogen (1912) mindes litteraturlæsningen i Viborg Katedralskole: "Af indenlandske nye Forfattere var der mange der optog os stærkt, stærkere end det daglige Brød, men kun een elskede vi, det var Johannes Jørgensen. Vi ofrede vore faa Lommeskillinger som ellers skulde været brugt til Tobak for at komme i Besiddelse af "En Fremmed" [1890] eller "Sommer" [1892]. Da jeg som Student kom ind til København, gik jeg rundt i Gaderne, hvor jeg vidste at Johannes Jørgensen færdedes, og saa paa alle Mennesker i det Haab at en af dem skulde være ham. / Jeg er klar over nu hvad det var vi takkede ham for, han lukkede op for en ny Naturfølelse, han gengav os det danske Landskab. Selv paa Viborgs dunkle Haver faldt et Genskær af denne Digters og Elskers undrende Ungdom. Johannes Jørgensens triste Dvælen ved Livets Nødtørftside, som han desværre ogsaa fik os til at efterligne, vil jeg ikke bebrejde ham, han har senere selv med Grund fornægtet denne Smag som paanødt ham udefra; megen anden Drøvelighed, Tilværelsen der i det hele taget blev ham for stærk, skal heller ikke lægges paa Bordet, det staar fast at det var ham der lærte os at se og skønne paa daglige Omgivelser vi før ikke havde haft Øje for. Er han end i Tidens Løb bleven til en Myte for os, vi elsker ham dog."⁸

Specielt Jørgensens små ungdomsromaner (bl.a. de to nævnte) gjorde et så stærkt indtryk, at de forblev i Johannes V. Jensens bibliotek livet igennem. Som Oluf Friis bemærker: de "kunne ikke glemmes, de var intimt forbund-

ne med hans opdagelse af bogen som poesi".⁹

Men afskrivninger og afvisninger er der altså. Allerede i spiritisme-artiklen fra 1895 løfter Jensen pegefingern mod dem, der "i dunkel Længsel" knæler for mysteriet og higer mod "uanede Lande": "Tag jer sammen og lev, der er intet mystisk under Solen. Det kan ikke nytte at sige *Per mortem ad vitam*".¹⁰ Gennem døden-til-livet-ordene stammer fra titelbladet til Jørgensens *Bekendelse* (1894) og afgiver i øvrigt titel til Martin Heideggers 1910-omtale af *Livsløgn og Livssandhed*.¹¹ Jørgensen bekender sig i konverterende stund til en guddommelig instans, hvis "evighøje Melodier" magter at forløse det vege menneske trods fristelsen fra de "bryndesyge Violiner".¹² Jensen lader sig i "Dolores" (ligeledes i *Intermezzo*) forlyde med, at det ligefrem betaler sig at bekende: "Ogsaa jeg er en Schuft".¹³ Og når han i *Den gotiske Renaissance*, med tydelig reference til Jørgensens "Confiteor"-digt, udbryder: "Jeg bekender mig til Virkeligheden, jeg bekender", så er virkeligheden selvfølgelig den moderne maskinverden. Da han under sin regnvejrslagede danske rundrejse i 1901 foran kisten med resterne af kong Knud foreslår dem afhændet til "de Katolske" og erstattet med Johannes Jørgensen, er det skinbarligt drilleri.¹⁴ I 1903 døde pave Leo XIII, men den danske sommer var smuk, så – "den eneste der muligvis har taget Dødsfaldet alvorligt er en herværende Katolik og larmoyant Forfatter, men da han ikke kan leve

uden at ligge paa Knæ paa Ærter og græmme sig, er der jo sørget for ham ogsaa nu".¹⁵

I 1904 fremkom Johannes Jørgensens artikel "Romantikken i moderne dansk Litteratur",¹⁶ hvori han gør op med den panteistiske mystik, der havde fristet ham stærkt og kompliceret hans konversionshistorie. "At lade sig glide ned i Naturens Afgrund – dermed ender al Romantik og al Naturalisme. Og hos ingen kommer dette stærkere til Udtryk end hos det unge Danmarks største Begavelse og mest uforfædede Aand – hos Johannes V. Jensen. Ingen er naturberuset, ingen er livsbejaende som han. Ingen har lovsunget Livet i alle dets Former som han – Livet *quand même*, Livet for enhver Pris." Men just denne anarkistiske romantik, tydelig i *Den gotiske Renaissance*, er jo ultimativt udtryk for "Fjendskab mod Menne-skene", uden blik for de ægte værdier: "Det stille Livs Skønhed, Ordenens Skønhed, Pligtens Skønhed", og et par sider senere: "Virkelighedens Skønhed"!

Anders Thyrring Andersen har ved et par lejligheder, bl.a. i et bidrag til Johannes Jørgensen-bogen *Via Ricordi*,¹⁷ tilsigtet "en påvisning af Johannes V. Jensens livslange inspiration fra Johannes Jørgensen" – en inspiration hen over alle de polemiske finter og først og fremmest hen over en række forskeres hævde af et skel i forfatterskabet omkring 1906. Thyrring Andersen påpeger, at selve myteformen bør have modtaget impulser fra Jørgensens *Stemninger* (1892), specielt tydeligt i de korte prosastykker fra 1901, som "Mørkets

"Den fanatisk blege, isnende blonde unge Mand" – Johannes V. Jensen 1902.

Frodighed", "September" og "Interferens". Dog er det især kortromanerne, som klinger igen hos Jensen, ikke blot i ungdomsskrifterne, men også i digtene. F.eks. er der tematiske inspirationer i flere af prosadigtene ("Ved Frokosten", "Afsked", "Paa Memphis Station" og "Hverdagene"). Konklusionen kan da blive, at de to digtere delte problematik "på et fundamentalt niveau", så Jensens udtalelse fra 1936 må opfattes som led i hans selvscenesættelsesstrategi. Hvilket er en klar affærdigelse af Oluf Friis' udsagn om, at Jensens "positivt modtagende forhold" til Jørgensen ophørte allerede i 1896.¹⁸ Helt ude i hampen er en Jensen-bemærkning fra 1948, som Leif Nedergaard gengiver: Jørgensen "har slet ikke betydet noget for mig, helt andre metoder".¹⁹

Det kan tilføjes, at Johannes Jørgensen – der i 1906 karakteriserede Johannes V. Jensen som "den rigeste Sprogævne,

vi ejer”²⁰ – anmeldte nogle af kollegaens udgivelser. Fire anmeldelser er optrykt i *Orion over Assisi* (1959), bl.a. anmeldelsen af debutbogen *Danskere*, der har stærke mindelser, især hvad angår tematik og stemning, om *Livets Træ*, der (sammen med *Niels Lyhne* og *Madame Bovary*) udgør Buris Holms primærlæsning; Jørgensens bøger var ”som skrevne ud af hans Hjærte”; *Livets Træ* ”taler lige ud om Livets Kval og Møde”, betror han frøken Nina; men Dybæk bebrejder ham, at han ”igen” har læst ”Johannes Jørgensen og alt det andet Dekadentsludder”; og Arnesen forkynder, at ”alle Overbevisninger og Meninger er Nul”, og at symbolismen som degenerationens litteratur er at ligne ved de falske forestillinger, der ”følger en Hallucinant”.²¹ Provinsstudernternes desillusionering er, pointeres det i anmeldelsen, trist at bivåne, dog også løfterig, idet ”en inderlig Sandhedskærlighed” ligger under. Bogen bæres af ”en kold, kysk, ren Aand”. Ved dens udgang vakler Buris, ”træt og uden Kraft, over Modernismens Ødemarker”. Tilbage er blot ”en desperat Ligegyldighed, en ”skeletteret” Indifferentisme, en brændende Tomhed, som en solhed Ørken.” Skrevet altsammen af en ganske vist ufærdig forfatter, men blandt sine jævnaldrende ”langt den dygtigste”. Til ham tør Johannes Jørgensen knytte store forhåbninger: ”Han er hensynsløs i sin Skildring af den radikale Egoisme. Han hører til en Slægt, som hurtigt har fortæret sine Illusioner. Han er for stolt til at skjule det, og for ung og sund til at holde en saadan Tilstand ud.”²²

I 1907 anmeldte Jørgensen *Singapo-*

renoveller.²³ Han pointerede, at Jensen, ”Kendsgerningernes angelsaksiske Apostel”, er ”alt ved sin Kunst, intet ved sine Ideer”, han er ”mere end nogen anden nulevende Dansker en Indbygger af Drømmeland”. Følgelig er han også på sin højde ”Poet, endda en ret dekadent Poet, det er, hvad han i sit inderste Væsen er og vedbliver at være. Han har f.Ex. hele Dekadentens dybe Trang til Selvudslettelse, til Undergang. (...) At blive til Jord igen – det er Maalet for hans Sjæls Stræben.” Og følgelig lykkes han så fortrinligt med disse noveller, hvor ”haard Hvidmands-Overlegenhed” blander sig med ”en halvt foragtelig, halvt inderlig Medlidenhed”.²⁴

Også *Bræen* (1908) får skønne ord og megen tilgivelse med på vejen. Tilgivelse f.eks. for, at Hvidbjørn mindes ungdomsversionen af hustruen Vaar på ”nutidig” vis, Vaar, ”der med Haaret regnet ned ad Ryggen duftede som den vilde Sommerhyld, der breder blomstrende Hænder op imod Sol og Regn”.²⁵ Formentlig har det glædet Johannes V. Jensen, at han nu erklæres befriet for dekadencesmitten, så f.eks. skildringerne af kønsrelationer skinner af renhed.

Den ny tone forstærkes i *Himmerlandshistorier*. *Tredie Samling* (1910), hvor helten fra *Den gotiske Renaissance* er blevet bonde, og hvor det bestående gives ret, ”Livets Ret”, og menneskeskildringen er ”af en langt mere indtrængende, langt mere fintfølede Art end nogen Sinde før”, et dementi af Knut Hamsuns påstand om, at man intet hjerteslag fornemmede under Jensens blændende prosa.²⁶

Mere "syntetisk" er Johannes Jørgensens karakteristik af Jensen som storbybesynger i *Essays* (1906). Pariserkorrespondancerne opfattes dér som "Prosadigte" og relateres til Joris Karl Huysmans, hvis hovedperson i *En ménage* fremhæver Gare du Nord og Hippodromen på bekostning af Église de la Madeleine og Panthéon. Storstaden er "Kulturens Tropeverden, hvor Livet myldrer og vælder med samme umiddelbare Kraft som i Djunglen og mellem Lianerne. Her føler Rovdyret i Mennesket sig vel til Mode, spænder sine Muskler, strækker sine Kløer og gaar ud efter Bytte, naar Mørket falder paa." Storbyrusen udfoldes yderligere i *Madame D'Ora* (1904), Jensens "maaske mærkeligste" bog, om den "ultramoderne" videnskabsmand & forbryder og den med kærligere og mere indtrængende psykologi karakteriserede titelperson, "saa at denne gode og grusomme kammeratlige og skinsyge, hysterisk rasende og ydmygt tjenende Kvinde maaske er bleven Bogens bedste Skikkelse".²⁷ Formentlig har det bekommet Jensen mindre vel at få udpeget valgslægtskaber – Huysmans og Baudelaire – blandt Jørgensens fransk-symbolistiske idoler?

Hvor kompliceret forholdet var og udviklede sig, får man et nuanceret indtryk af gennem Johannes Jørgensens erindringsværk *Mit Livs Legende*, bind 1-7, 1916-28.²⁸ Efter sagens natur er legenden forfattet på afstand af begivenhederne, men dog med udstrakt anvendelse af forfatterens dagbøger, hvis notater kan figurere i ordret af-

skrift, eller også kan en vis redaktionel bearbejdning have fundet sted.

Jørgensen kom til København og indledte sit storstadsliv i "den før-Johs. V. Jensenske Tidsalder" (bind 1, s. 59) – som han formulerer det, da han i 1916, i Siena, kommer til dette afgørende skridt ind i voksenlivet. Bl.a. i *Den gotiske Renaissance* havde den yngre kollega jo bekendt sig til den moderne, ved maskinerne karakteriserede verden, den, som Verdensudstillingen i Paris ved århundredskiftet magtfuldt gjorde opmærksom på. Jensen forkyndte i reportagebogen, med umisforståelig henvisning til Johannes Jørgensens bekendelseslyrik: "Det tyvende Aarhundrede suser over Hovedet. Jeg bekender mig til Virkeligheden, jeg bekender." Tidligt i bogen skildrer han en tur i udstillingens Store Hjul, endnu poetisk, men få år efter fokuserer han i romanen *Hjulet* på den rå eksistenskamp i Chicagos industrielle jungle.

Der dukker flere referencer op til Jensens reportagebog. Stadig på vej mod katolicismen, med mange forbehold, noterer Jørgensen, at hans liv i Syden genvækker nordboen i ham, med parentetisk tilføjelse af, at Johannes V. Jensen ti år senere, "ved en lignende Kontrastvirkning" opdagede det gotiske i sig (bind 2, s. 124). Påfaldende er det i det hele taget, at det ofte netop er Jensen, han måler sig imod.

I *Ved den skønne Tempeldør* (1918) beretter Jørgensen, at han efter sin hjemkomst i foråret 1900 fra Rom genovertog redaktionen af ugebladet *Katholiken* og dér året efter skrev en artikel, "Maskinismen. Betragtninger

over en ny Bog”, nemlig Jensens *Den gotiske Renaissance* (bind 2, s. 303-07),²⁹ og vel at mærke en artikel, som han nu optrykker, ”fordi den er programmatisk og symptomatisk”, egnet til dokumentation af hans ”Forhold til dansk Literatur i Almindelighed og til Johs. V. Jensen i Særdeleshed”, ja, hans forhold til poesien i videre forstand. Formentlig netop foranlediget af den ovenfor citerede passus med Jensens virkelighedsbekendelse, der ”direkte modsiger Jørgensens religiøse bekendelse i digtet ’Confiteor’ fra *Bekendelse*, 1894”, som Henrik Wivel formulerer det i kommentaren. Jørgensen citerer undervejs passager fra Jensens afsnit om ”Kendsgerningernes Tidsalder”, ”Livets brutale Vælde”, ”Fremskridtets Kultur” osv., og fælder en brutal dom over materialismen, naturalismen, jingoismen, mammonismen osv., kort sagt over hele den angelsaksiske 1800-talsoplysning. Kan Jensen virkelig erholde ret i, at ”Jingo, Maskinen og Mammon” er den ny treenighed? Nej, det var sandt at sige ikke hos angelsakserne, Jørgensen havde sin tro forankret.

Efter gengivelsen af opgørsartiklen griber Jørgensen tilbage i sin historie til konversionsåret 1896, også udgivesåret for Jensens *Danskere* – og det hedder: ”Han vedgik i denne Bog sin aandelige Gæld til mig og har senere³⁰ fortalt, hvordan han som ung Student i København ”gik rundt i Gaderne, hvor jeg vidste, at Johs. Jørgensen færdedes, og saae paa alle Mennesker i Haab om, at det maatte være ham”. Det maa have været i Vinteren 1893-94, at den Tyveaariges Øjne saaledes forgæves

spejdede efter mig (...). I 1896 sendte Johannes V. Jensen mig *Danskere*. Jeg skrev en Føljeton om den i *Tiden* [3. september 1896], og Johs. V. Jensen kom til mig for at hilse paa mig. Den fanatisk blege, isnende blonde unge Mand sad i min lave, dunkle Havestue paa Hauchsvej og forkyndte sin radikale og desperate Amoralisme: ”Det gælder at gaa tilbage før Aar 1 – at leve paa det, man hidtil har kaldt det Onde!” (bind 2, s. 308). Har Johannes V. Jensen måske søgt at rette op på de skævheder, som anmeldelsen trods al ros rummer, og som Leif Nedergaard har fremhævet?³¹

Videre hedder det: ”Jeg skulde ikke siden træde Johannes V. Jensen eller hans Kreds nær, men jeg følte meget vel, naar jeg læste hans rige og vilde Digtning, at *de* havde Ret, der spøgende kaldte ham ”Johannes II”. Her var den Selvherlige og Vældige, som ikke bøjede Knæ for nogen Gud, og i hvem, med hvem, Knut Hamsun, naar han i hine Aar gæstede København, genfandt og i langt rigere Maal genoplevede, hvad mit Venskab med den store Nordmand ti Aar tidligere havde været”. Dette som oplæg til selve den smertelige afsked, som ingen ende vil tage: ”Sitrede ikke hele mit Hjærte, naar den unge Sprog-troldmand tog sin Violin og sang ”et gammelt, stærkt Kvæde om svundne Tider, en usigelig Tone”, og brændte ikke Ordet paa min Læbe: ”Du er min Søn! Større end jeg, fordi du er sandere, og sandere, fordi du er stærkere!” Men jeg turde jo ikke følge den dragende Tone, burde det ikke, vidste, at det ikke var min Vej (...).” (Bind 2, s. 308 f).³²

Det kan også anføres, at siderne om *Den gotiske Renaissance* udgår af andenudgaven af *Mit Livs Legende*, bind 1-2, 1949, hvilket Henrik Wivel udlægger som en "forsonende gestus". Jørgensen ville på et halvt århundredes afstand ikke mere stå som den fremskridtsfjendske, den modsætning, som han havde insistert så indædt på, blev blødt op.³³ Jensen blev også (stadig) af Jørgensen opfattet som "Danmarks største sproggeni" (bind 4, s. 85).

Henrik Wivel har i efterskriften til den nye udgave af livslegenden haft plads til at nuancere virkningshistorien, mens Erik Skyum-Nielsen i sit bidrag til tredjeudgaven af *Danske digtere i det 20. århundrede* måtte nøjes med at spørge, hvorfor Jørgensen ikke krediteres for sin internationale betydning, men nærmest står tilbage som en lyriker, der gled ud af opmærksomhedsfeltet i 1896. Johannes V. Jensen slap "for billigt" fra sin forvisning af sine første romaner til Jørgensens forfatter-skab; hans "bevægelse fra lyrisk sjælsdyrkelse til naturvidenskab og udviklingstro har sin direkte modsvarighed i Johannes Jørgensens omvendelse. For begge forfattere gælder, at de for at nå til en ordnet erkendelse måtte mane deres ungdoms afguder i jorden og give sig ind under en ydre autoritet." Med Wivels ord foretog de "parallelle, omend let tidsforskudte 'konversioner'". Paralleliteten mellem darwinisme og katolicisme kan dog diskuteres, og tidsnærheden lader sig skrive på tilfældets regning.³⁴

Noter

- 1 Artiklen her er en suppleret og korrigeret version af Johannes Jørgensen-afsnittet i min afhandling "Johannes V. Jensens valgslægtskaber" i bogen *Den Store Jensen og andre præciseringer*, 2017, s. 9-129.
- 2 Radiointerview, 19. november 1936, citeret af Leif Nedergaard i *Johannes V. Jensen*, 1943, s. 122; jf. *Ord og virkelighed*, bind 5, 2014, s. 15.
- 3 Interview ved signaturen N.Th. i *Aarhus Amtstidende* 10. april 1909 (jf. *Rotunden*, nr. 20, august 2004, s. 45) – eller vel allerede i det interview, som K.K. Nicolaisen citerer i sin Johannes V. Jensen-bog fra 1914, s. 23, med kildeangivelsen: "Provinspressen 1908", jf. Frits Johansen og Aage Marcus, *Johannes V. Jensen. En Bibliografi*, bind 2, 1951, s. 73.
- 4 *Politiken* 20. januar 1933, på 60-års fødselsdagen, optrykt i *Ord og virkelighed*, bind 3, 2014, s. 353-58; citat fra s. 357. Jf. Oluf Friis, *Den unge Johannes V. Jensen, 1873-1902*, bind 1, 1974, s. 150 f, om sammenblandingen af fiktion og faktion især i *Danskere*.
- 5 *Æstetik og Udvikling*, 1923, s. 126 f.
- 6 Jf. *Tilblivelsen*, 1951, s. 484.
- 7 *Nordvejen. Indtryk af norsk Natur*, 1939, s. 18.
- 8 *Rudyard Kipling*, 1912, s. 9 f.
- 9 *Den unge Johannes V. Jensen, 1873-1902*, bind 1, s. 92.
- 10 Jf. *Ord og virkelighed*, bind 1, 2014, s. 18.
- 11 Jf. *Kritik*, 115, 1995, s. 79-80.
- 12 Jf. digtet "Bekendelse", 1894.
- 13 *Intermezzo*, 1899, s. 13, og *Intermezzo og Skovene*, 2019, s. 16.
- 14 "Fyenske Regndage", *Politiken* 4. maj 1901, optrykt i *Mørkets Frodighed*, 1973, s. 47-52, spec. s. 49.
- 15 "Paven og Sommeren", *Illustreret Tidende*, nr. 44, 2. august 1903, s. 681, optrykt i *Ord og virkelighed*, bind 1, 2014, s. 115-18. Leo XIII havde spillet en vigtig rolle i Johannes Jørgensens "social-demokratiske" agitation i ugebladet *Katholiken*.
- 16 Artiklen er optrykt i *Essays*, 1906, s. 173-93,

- og *Essays om den tidlige modernisme*, 2002, s. 145-65.
- 17 "Min Sjæls Ø, aldrig kom jeg der", i *Via Ricordi. En antologi om Johannes Jørgensen*, 2012, s. 137-66.
- 18 *Den unge Johannes V. Jensen, 1873-1902*, bind 1, s. 113.
- 19 *Johannes V. Jensen. Liv og Forfatterskab*, 1993, s. 53.
- 20 Jf. Christian Rimestad, *Digtere i Forhør*, 1906, s. 38.
- 21 *Danskere*, 2000, s. 50, 141, 49, 108 og 140.
- 22 *Orion over Assisi og andre efterladte Arbejder*, 1959, om *Danskere* s. 127-32; citat fra s. 132.
- 23 *Orion over Assisi*, om *Singaporenoveller* s. 132-37; citat fra s. 132.
- 24 Formentlig er det denne anmeldelse, Johannes V. Jensen reagerer på, således: "Kære Johannes Jørgensen / Jeg maa takke Dem for det smukke Stykke om min Bog. Kritik skal man jo ikke besvare, men jeg skylder Dem en Gang at sige at De var den der betød mest for mig i sin Tid da jeg kom ind til Byen. Kunde man komme Naturen saa nær – var hvad jeg den Gang følte. Noget i det De skriver lader mig tro at jeg nu næsten har naaet det, og det skulde nu ogsaa saadan være at jeg fik min Ros af Dem. Ellers kan vi vel nok være uenige. Men Tak! *Foraaret* ved vi hvad er. / Deres hengivne Johannes V. Jensen." (Udateret; citeret efter Teddy Petersen, *Et menneske kommer derhen, hvor det vil*, 2006, s. 310.)
- 25 *Orion over Assisi*, om *Bræen* s. 137-42; citatet, fra s. 140, bringer digtet "Envoi" med optakten "Nu breder Hyliden / de svale Hænder / mod Sommermaanen" i erindring.
- 26 *Orion over Assisi*, om *Himmerlandshistorier. Tredie Samling* s. 142-46; citat fra s. 145.
- 27 "Johannes V. Jensen", *Essays*, 1906, s. 157-60, optrykt i *Jordens Elsker*, 1989, s. 22-25.
- 28 *Mit Livs Legende* citeres efter Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs kritiske, kommenterede udgave ved Elise luul og Henrik Wivel, bind 1-4, 2019.
- 29 "Maskinismen", *Katholiken*, 4, 1901, s. 97-102, optrykt i *Mit Livs Legende*, bind 5: *Ved den skønne Tempeldør*, 1918, s. 53-59.
- 30 Nemlig i *Rudyard Kipling*, 1912, s. 10.
- 31 *Johannes V. Jensen. Liv og Forfatterskab*, 1993, s. 64-66.
- 32 Hertil oplyser kommentaren, at Jørgensen i sin dagbog nr. 147, 24. august 1896, har kommenteret sin læsning af *Danskere* således: «Indtryk af en kold, sammenbidt Sandhedskærlighed, et Sandhedsraseri, og af en ren, stærk Natur – Og tillige Indtryk af, hvor forvildet det alt bliver udenfor Christendommen. Kun den kan gøre Mennesket til *mer end Natur*, til *Person*. Men en Bog som *Danskere* er, trods al Formraahed, langt kyskere end *Æbelø* [Sophus Michaëlis' roman fra 1895] og *Maria* [Peter Nansens roman fra 1894] med al deres Hykleri." Johannes V. Jensens besøg på Hauchsvej fandt sted 23. september 1896: "[Han] kom med megen moralsk Radikalisme – vilde 'leve paa det Onde i sig', 'paa Instinkterne'." (Bind 4, s. 365) – Nogle af citaterne er indarbejdet i efterskriften, jf. bind 4, s. 79 f, hvor konklusionen lyder: "Dramaturgisk bruges Johannes V. Jensen som den vantrø discipel i Jørgensens erindringer." – Citatet om det gamle kvæde er fra *Den gotiske Renaissance*, 1901, s. 149.
- 33 Et glimt af den dog længe fastholdte modsætning ses i *Guds Kværn*, 1919, s. 145, hvor Jørgensen citerer fra dagbogen 18. juli 1909. Han er, under arbejdet i Koblenz på *Die Geschichte eines verborgenen Lebens*, 1911, på vej ind i en af sine ikke specielt katolske (snarere Svendborg'ske) naturskildringer, men tager sig i det: "Men det er altsammen ikke mere for mig, bør ikke være det ... (...). Men her er Johannes V. Jensens Veje, ikke længere mine!"
- 34 Erik Skyum-Nielsen, i *Danske digtere i det 20. århundrede*, bind 1, 1978, s. 82. Jf. Wivels efterskrift, s. 108, hvor det også bemærkes, at "Jensens natursyn trækker på Jørgensens botaniske indsigt"; det trækker dog snarere på hans lærere H.Chr.C. Mortensen på Viborg Katedralskole og Eugen Warming på Københavns Universitet; om begge har han skrevet varmt og henført.

Danske digterruter

Under ovenstående overskrift vil et nyt projekt blive sat i værk, hvor man vil kunne følge udvalgte danske digtere i det danske landskab. Projektet, der ledes af prof. em. Johs. Nørregaard Frandsen, omfatter foreløbig 19 digterruter, der udvikles i samarbejde med et museum, et selskab eller en forening.

Det hedder i præsentationen: "Med Danske digterruter vil man styrke en vigtig samtale mellem litteratur, lokale landskaber og folkelig interesse. Danskerne skal selv ud at gå, sanse, føle, læse og opleve, mens man samtidig indsnuser dansk litteratur, fortælleformer, steder og typer af landskaber."

De 19 udvalgte digtere er: B.S. Ingemann, Carit Etlar, Emil Aarestrup, H.C. Andersen, H.A. Brorson, Ambrosius Stub, Henrik Pontoppidan, Holger Drachmann, Jeppe Aakjær, Johannes Jørgensen, Johannes V. Jensen, Thit Jensen, Kaj Munk, Karen Blixen, Martin A. Hansen, Steen Steensen Blicher, Tove Ditlevsen, Dan Turèll og Michael Strunge.

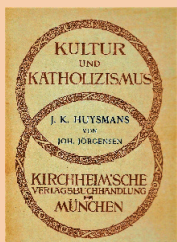

Soli Deo gloria – inskription over døren på det gamle hus i Bagergade, som Johannes Jørgensen skriver om i bogen Danimarca. I dette hus fødtes hans onkel Jørgen i 1838. Stedet vil ligesom Munkebrønden indgå i Jørgensens Digter rute i Svendborg.

For Johannes Jørgensens vedkommende bliver det en rundgang i Svendborg, hvor udvalgte steder bl.a. Munkebrønden og huset med den her afbildede dør vil blive præsenteret ved tekster af digteren.

Projektet støttes med 5,7 mio. kr. fra Nordea-fonden. Den første digter rute forventes åbnet allerede i sommeren 2021.

Da den ordinære generalforsamling for 2020 måtte aflyses grundet den huserende coronasmitte, vil den siddende bestyrelse fortsætte indtil næste ordinære generalforsamling. Ganske vist tager selskabets statutter ikke højde for en sådan situation, men bestyrelsen håber på medlemmernes forståelse for denne beslutning i en uforudset situation. Det betyder samtidig, at det hidtil gældende årskontingent på 175 kr. fortsætter.

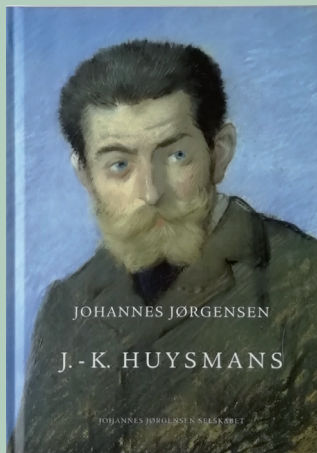
På Johannes Jørgensens vej til katolicismen kom fransk symbolisme og nykatolicisme til at præge hans livssyn. Ikke mindst den franske forfatter J.-K. Huysmans kom til at betyde meget for ham.

I 1908 udkom i serien KULTUR UND KATHOLIZISMUS i München en lille bog på tysk af Johannes Jørgensen.

Her skildres Huysmans' vej fra ateist til lidenskabelig troende katolik.

Bogen foreligger nu for første gang i dansk oversættelse.

Nu på dansk

Johannes Jørgensen

J.-K. HUYSMANS

Oversat af Margarita Ingelise Schmidt
Efterskrift af Henrik Wivel
79 sider (format A5)

Pris kr. 160 + forsendelse

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

*Johannes Jørgensen Selskabets bestyrelse ønsker
selskabets medlemmer og deres familier
en glædelig Jul og et godt nytår og takker for
trofast støtte i det gamle år.*

Det er tiden for fornyelse af medlemskabet af Johannes Jørgensen Selskabet. NB. Husk at skrive navn på indbetalingen. Det hænder at nogen glemmer dette, og da det til tider kan være umuligt at spore indbetaleren, så vedkommende kommer til at stå som restant, risikerer man derved at blive slettet af medlemslisten. NB. Husk at meddele adresseforandring ved vedvarende adresseændring.